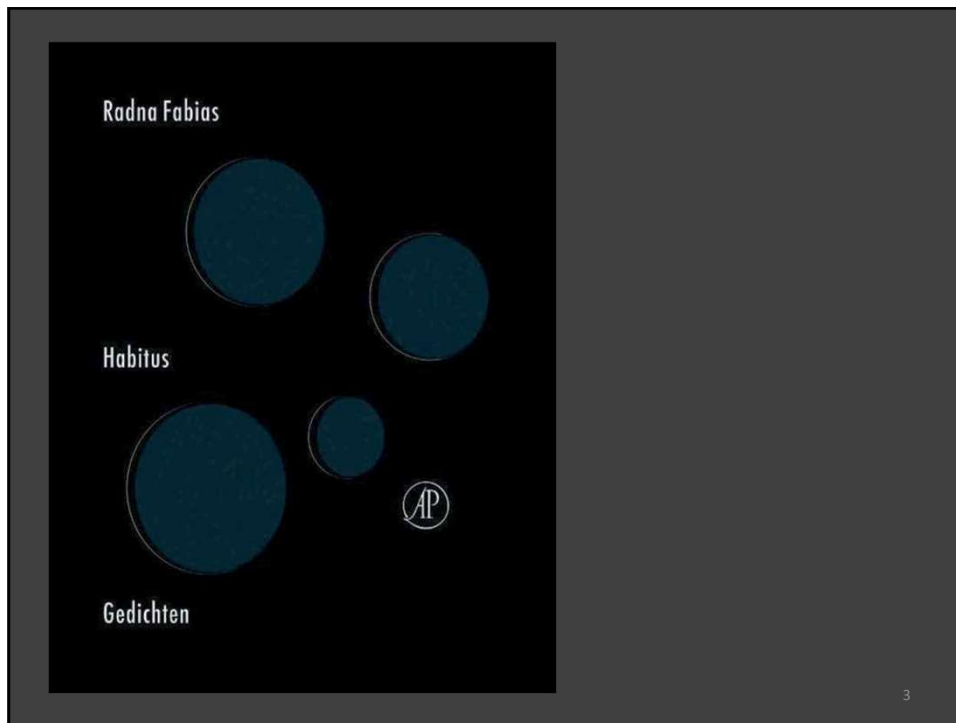

Nederlandse Letterkunde I

1

Les 1:
Hedendaagse literatuur
Radna Fabias, *Habitus* (2018)

2

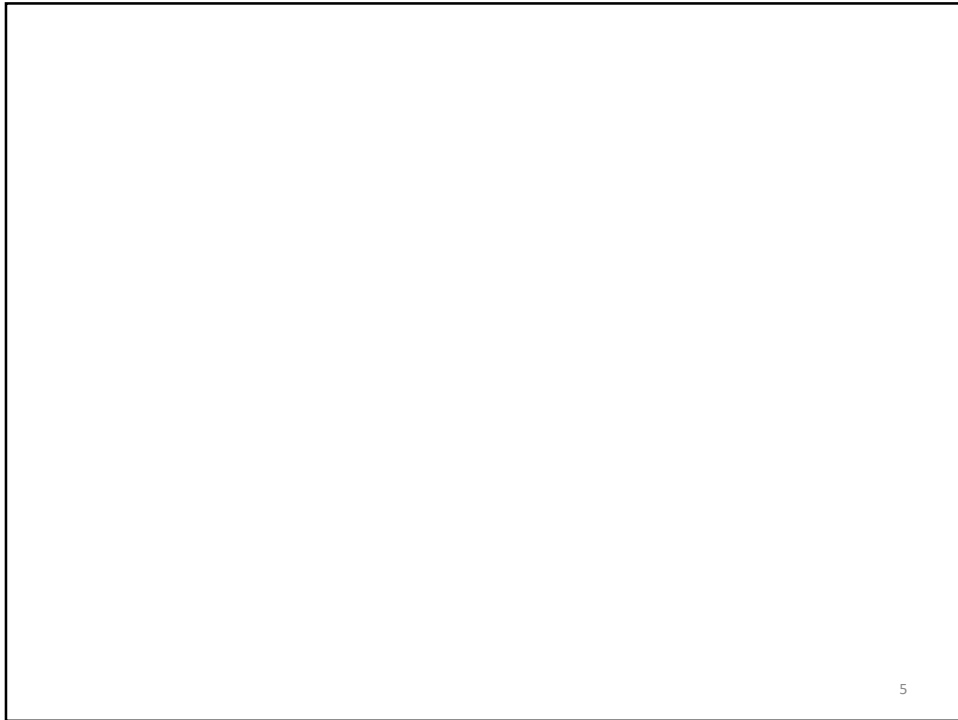
In deze les

tekst

context

- tekst: vorm en thematiek van 'aantoonbaar geleverde inspanning'
- auteur & literair-historische achtergrond : hedendaagse literatuur
- context: het literaire veld
- reflectie: wat is literatuur?, wat is het hedendaagse?

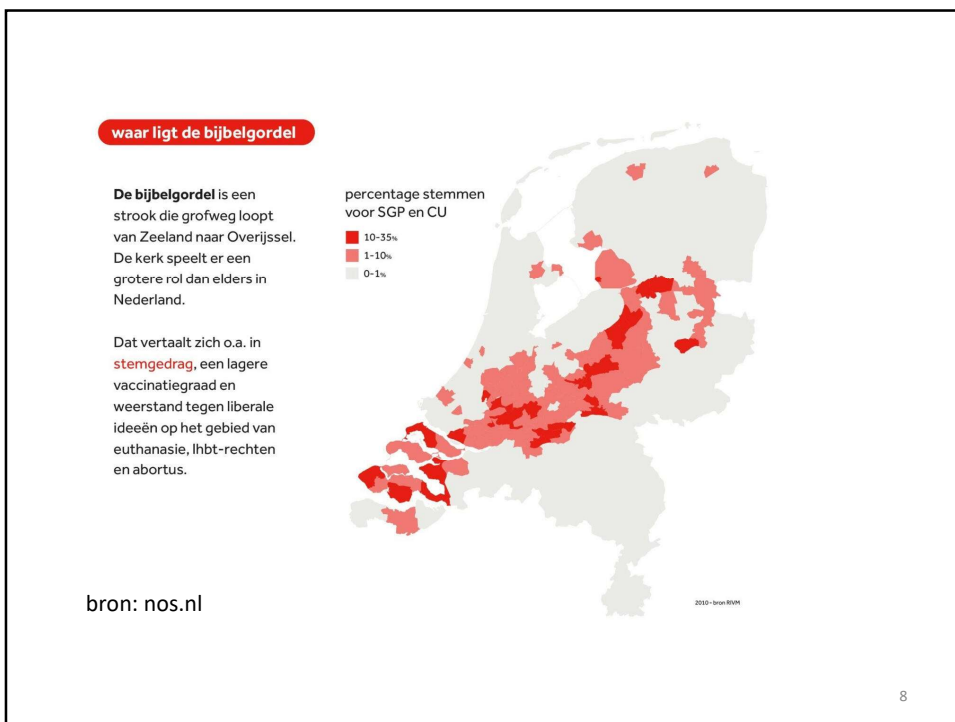
5

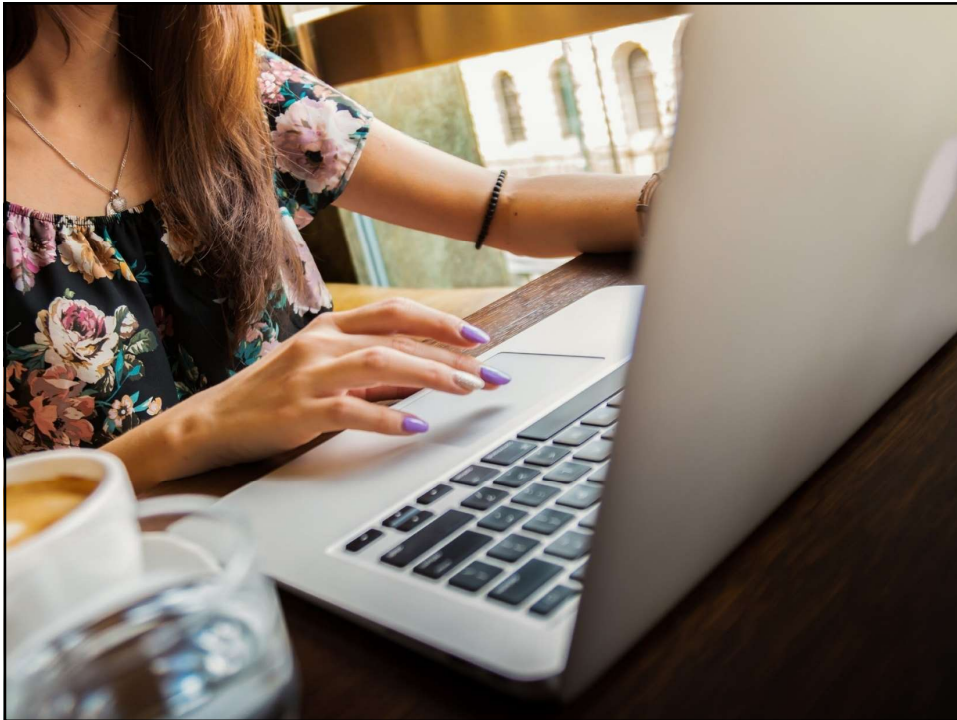
6

7

8

1. Tekstverklaring en analyse (vormaspecten)

- Woordverklaring: ballotant, vinexwijk, biblebelt (vandale.ugent.be)
- Algemene ontwikkeling: van grammaticale volzinnen (strofe 1-6) naar lange opsommingen (strofe 7-8); van voorschriften en voorwaarden (1-7) naar verwelkoming (8).
- Hoofdletters en interpunctie ontbreken (uitz.: dubbelepunt en asterisk).
- 'de ballotant' is een vrouwelijke instantie (v. 3: 'nieuwlezeres').

1. Tekstverklaring en analyse (vormaspecten)

- Er is een sprekende instantie (in poëzie gewoonlijk 'lyrisch ik') die zich niet kenbaar maakt: de administratieve, bureaucratische poortwachters van de ontvangende gemeenschap. Zie p. 106: 'we heten de ballotant welkom'.
- De onvoltooid tegenwoordige tijd ('de ballotant kan fietsen') is dubbelzinnig: voorschrift (prescriptief) onder het mom van een beschrijving (descriptief).
- Het perspectief van het gedicht is ironisch: er is een spanning tussen de bureaucratische spreker en de migrant, die hier geen stem krijgt, maar wel als lyrisch subject optreedt in de bundel.

11

1. Tekstverklaring en analyse (vormaspecten)

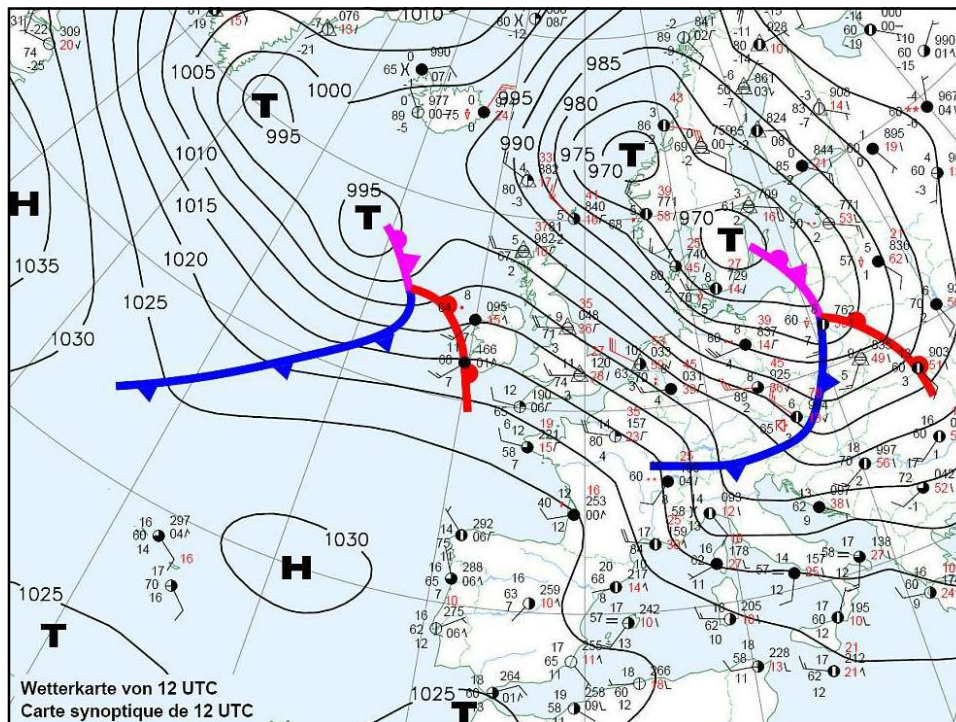
- Ook de grammaticale parallellismen (de ballotant + PV) hebben een ironisch effect.
- De opsomming wordt als stijlmiddel ingezet om het vreemde karakter te onderstrepen van een cultureel repertoire in de ervaring van een nieuwkomer.

12

2. Thematiek en interpretatie

- Onderwerp (≠ thema): het gedicht gaat over de inburgering van een niet-Europeaan in een West-Europees land.
- Isotopieën
= 'Semantische samenhang van een tekst op grond van algemene betekenis categorieën (klassemen) zoals levend, dierlijk, erotisch, sociaal, enz.' (bron: [Algemeen Letterkundig Lexicon](#))

13

2. Thematiek en interpretatie

- Onderwerp (≠ thema): het gedicht gaat over de inburgering van een niet-Europeaan in een West-Europees land.

- Isotopieën
 - = 'Semantische samenhang van een tekst op grond van algemene betekenis categorieën (klassen) zoals levend, dierlijk, erotisch, sociaal, enz.' (bron: *Algemeen Letterkundig Lexicon*)
 - beheersing, disciplineren, aanpassing
 - gewoontes, norm en normaliteit

15

habitus

Etym: Lat. houding, gesteldheid, gewoonte.

Begrip uit de veldtheorie van de Franse (cultuur)socioloog Pierre Bourdieu. 'Habitus' verwijst naar een systeem van disposities, d.w.z. door socialisatie bereikte schema's die onze waarneming en ons gedrag dermate sturen dat ze als 'spontaan' en 'vanzelfsprekend' worden ervaren en dat hun beperkende normerende invloed door de betrokkenen zelf niet langer wordt herkend.

(Bron: : [Algemeen Letterkundig Lexicon](#))

ib G.J. van Bork, D. Delaba x +

dbnl.org/tekst/d64a012a3a01_01/064a012a3a01_01_03732.php

dbnl digitale bibliotheek voor de Nederlandse letteren

Zoek auteurs, titels en in teksten

Literatuur & Taal Selecties Gebruiksvoorwaarden Over DBNL

Algemeen letterkundig lexicon (2012....) – G.J. van Bork, D. Delabastita, H. van Gorp, P.J. Verkruijsse, G.J. Vis

Print

VORIGE VOLGENDE

habitus
ETYM: Lat. houding, gesteldheid, gewoonte.

Begrip uit de veldtheorie van de Franse (cultuur)socioloog Pierre Bourdieu. 'Habitus' verwijst naar een systeem van disposities, d.w.z. door socialisatie bereikte schema's die onze waarneming en ons gedrag dermate sturen dat ze als 'spontaan' en 'vanzelfsprekend' worden ervaren en dat hun beperkende normerende invloed door de betrokkenen zelf niet langer wordt herkend. De habitus draagt zo bij tot een consolidering van de veldstructuur – het veld wordt als vanzelf als zinvol, waardevol en belangrijk ervaren – terwijl omgekeerd het veld de habitus mee conditioneert.

LT: P. Bourdieu, *Opstellen over smaak, habitus en het veldbegrip* (1989) • T. Bennett, 'Habitus Clivé: aesthetics and politics in the work of Pierre Bourdieu' in Ph. Goldstein (red.), *New directions in American reception study* (2008), p. 57-85.

thematisch veld:
Literatuurtheoretische concepten en tekstinterpretatie
Conventies, normen en verwachtingen

haarzijde haggada zie midrasj

DOWNLOADS

- Lexicon van drama en theater (4,28 MB)
- Lexicon van de poëzie (4,68 MB)
- Lexicon van de retorica (1,72 MB)
- Lexicon van de verhaalkunst (3,49 MB)

Dienst Uitvoering Onderwijs
Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap

Inburgeren

Home Inloggen Mijn Inburgering

Geen examen doen (onthefving)

Wat moet u doen als inburgeren echt niet lukt? Soms hoeft u dan helemaal geen examen meer te doen. Dit heet 'onthefving wegens aantoonbaar geleverde inspanningen'. U kunt onthefving aanvragen als u een inburgeringscursus of alfabetiseringscursus hebt gedaan. U moet aan een aantal voorwaarden voldoen. DUO beslist of u onthefving krijgt.

Voorwaarden als u inburgeringscursus hebt gedaan

- Uw inburgeringstermijn is meer dan 2,5 jaar geleden begonnen.
- U hebt minimaal 600 uur cursus gedaan. U mag uren inburgeringscursus en uren Nederlands als 2e Taal (NT2) bij elkaar optellen.
- Uw school staat op de [lijst van Blik op Werk](#).
- U hebt minimaal 4 keer geprobeerd om alle examens te halen. Per examen mag u niet meer dan 2 NT2-examens meetellen.

Voorwaarden als u alfabetiseringscursus hebt gedaan:

- Uw inburgeringstermijn is meer dan 2,5 jaar geleden begonnen.
- U hebt minimaal 600 uur cursus gedaan. Hiervan moet minimaal 300 uur alfabetiseringscursus zijn. De rest mag inburgeringscursus zijn, maar alleen als u éérs aan de alfabetiseringscursus begon.

Bron: www.inburgeren.nl

2. Thematiek en interpretatie

- Thematische aspecten:
 - Inburgering is vastgelegd in voorwaarden, vereisten en procedures, maar daarnaast zijn er allerlei ongeschreven culturele regels.
 - Inburgering doet zich voor als een onschuldig bureaucratisch proces, maar raakt eigenlijk aan de culturele identiteit van de inburgerende personen.
 - West-Europese integratie is vandaag een weinig subtiel dwingend proces, dat aanpassing veronderstelt van de nieuwkomer.
 - De integratie in een welvarend land zet de eigen identiteit onder druk.

19

2. Thematiek en interpretatie

- Het gedicht krijgt verder betekenis in de context van de bundel.
 - plaats in de bundel: zie inhoudstafel
 - aansluiting bij de thematiek en de terugkerende onderwerpen in de bundel: de vervreemdende ervaring van migratie, de problematisering van identiteit (vrouw, Antilliaanse)

20

2. Thematiek en interpretatie

- De bundel belicht de zoektocht naar identiteit in een historische context waarin **identiteit als vloeibaar** gezien wordt en op een plaats waar die identiteit niet geworteld is.
- Dat is een laatpostmoderne thematiek. Het postmodernisme stelde identiteit als performatief voor (d.w.z. als een effect van opvoeringen in gedrag en taal).
- In de periode na het postmodernisme keert de zoektocht naar identiteit terug, maar die identiteit wordt als vloeibaar en nomadisch gezien (bv. op het vlak van gender en ethniciteit).

21

3. Auteur en literair-historische inbedding

- Als debutant positioneert Radna Fabias zich tussen andere **jonge Nederlandstalige dichters** die debuten met actuele, kritische, onconventionele poëzie.
 - Bv. Nederlandse dichters als Maarten van der Graaff, Lieke Marsman en Marieke Lucas Rijneveld.
 - Deze jongere generatie neemt afstand van het postmodernisme dat in de periode 1975-2000 de literatuur vernieuwde (in de poëzie bv. Tonnus Oosterhoff, Peter Verhelst).

22

3. Auteur en literair-historische inbedding

- Als **Caraïbisch-Nederlandse** auteur hoort ze tot een groep auteurs uit de Nederlandse Antillen die de voorbije jaren opgang maakten en die herinneren aan het multiculturele karakter en de postkoloniale dimensie van de Nederlandse literatuur.

23

Nederlandse Antillen

- 1621: oprichting van de West-Indische Compagnie (WIC) en start van de Nederlandse slavenhandel.
- De zes Antilliaanse eilandgebieden (Aruba, Bonaire, Curaçao, Saba, St. Maarten, St. Eustatius) worden in 1634 door de WIC ingenomen.
- 1863: afschaffing slavernij in Suriname en op de Antillen.
- Suriname wordt onafhankelijk in 1975. De Nederlandse Antillen blijven als deel van het Koninkrijk der Nederlanden bestaan tot 2010.
- Nederlands is een van de officiële talen in het gebied.
- Radna Fabias wordt in 1983 op Curaçao geboren.

in enkele jaren tijd is er een generatie Nederlands-Caraïbische auteurs opgestaan die zich manifesteert met werk van bijzondere kwaliteit. Ze zijn niet te vinden in de gemeenschapszaaltjes van Caraïbische verenigingen, maar staan op de grote literaire festivals en schuiven aan bij spraakmakende televisieprogramma's. Ze vullen de kolommen van de landelijke dagbladen en belangrijkste tijdschriften.

(Van Kempen 2019, 54)

3. Auteur en literair-historische inbedding

- Als **Caraïbisch-Nederlandse** auteur hoort Fabias tot een groep auteurs uit de Nederlandse Antillen die de voorbije jaren opgang maakten en die herinneren aan het multiculturele karakter en de postkoloniale dimensie van de Nederlandse literatuur, in het zog van auteurs zoals Anil Ramdas en Astrid Roemer (Suriname).

3. Auteur en literair-historische inbedding

- Door de thematiek en haar achtergrond vindt ze aansluiting bij werken die de **migratie- en interculturele ervaring literair verbeelden**.
 - De thematiek van migratie is actueel en komt vaak voor in hedendaagse literatuur, bv. in romans zoals *La Superba* van Ilja Leonard Pfeijffer of *Dit zijn de namen* van Tommy Wieringa.
 - Migratie en interculturaliteit komen ook vaak als onderwerp voor bij auteurs met een migratie-achtergrond, zoals Hafid Bouazza of Fikry El Azzouzi.

27

3. Auteur en literair-historische inbedding

- Door het motto en de onconventionele stijl plaatst de bundel zich in een traditie van vernieuwende poëzie.
 - Bert Schierbeek is de auteur van de eerste naoorlogse experimentele roman en als dichter een van de Vijftigers.

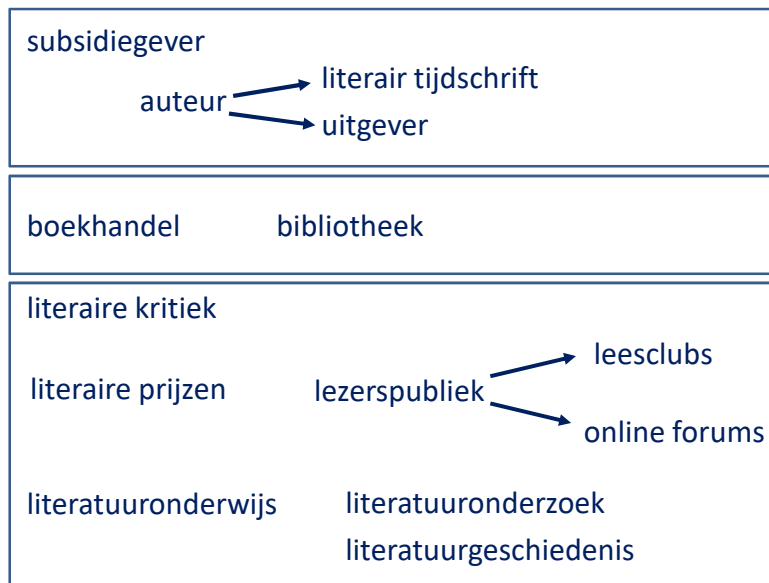
28

4. Van tekst naar context

- De bundel is stevig verankerd in **de hedendaagse wereld** door de metaforen, de stijl, de thematiek en de verwijzingen naar de referentiële werkelijkheid.
- *Habitus* is een bejubelde, gelauwerde bundel. Dat wil zeggen dat hij sterk circuleert in **het literaire veld**.

29

4.1 Het literaire veld

30

4.1 Het literaire veld: literaire tijdschriften

- Radna Fabias publiceerde onder andere in *Kluger Hans* en *de Revisor*.

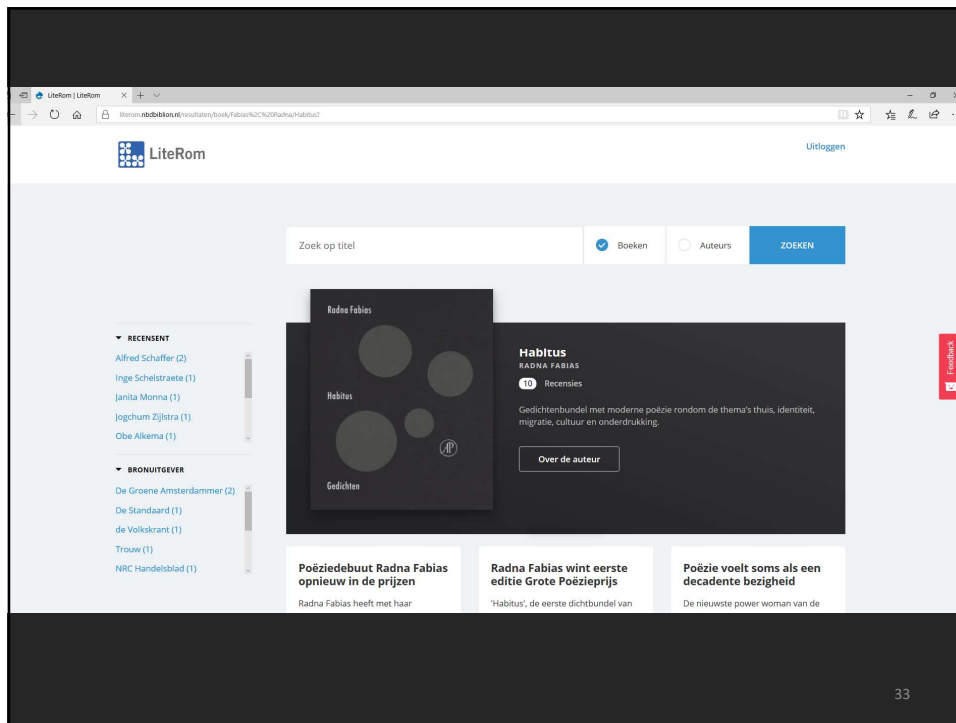
- Literaire tijdschriften maken deel uit van de materiële en symbolische productie in het literaire veld.

31

4.1 Het literaire veld: literaire kritiek

- dagbladen:
 - Vlaanderen: *De Standaard*, *De Morgen*
 - Nederland: *de Volkskrant*, *NRC Handelsblad*, *Trouw*, *Het Parool*
- tijdschriften: *Knack*, *De Groene Amsterdammer*, *HP/De Tijd*
- gespecialiseerde bladen: literaire en culturele tijdschriften zoals *Dietsche Warande & Belfort*, *Poëziekrant* en *Ons Erfdeel (De Lage Landen)*
- online kritiek: dereactor.org, mappalibri.be, tzum.info, meandermagazine.nl

32

4.1 Het literaire veld: literaire prijzen

- *Habitus* is een van de meest bekroonde poëziebundels ooit. De dichter ontving:
 - C. Buddingh'-prijs 2018
 - Awater Poëzieprijs 2018
 - Herman de Coninckprijs 2019
 - Grote Poëzieprijs 2019
 - Poëziedebuutprijs Aan Zee 2019
- Literaire prijzen dragen bij tot de circulatie en selectie van literatuur in het veld en verhogen het symbolische kapitaal (d.w.z. legitimiteit, erkenning en aanzien).

5. Reflectie: wat is literatuur?

- literatuur is complex, creatief, gelaagd, figuurlijk taalgebruik → stijlmiddelen (*tekst*)
- literatuur is wat men in een bepaalde tijd en cultuur als literatuur beschouwt → men = het literaire veld (*context*)

35

5. Reflectie: het hedendaagse

- De schrijver die het hedendaagse probeert te verbeelden, zoals Fabias, creëert afstand in de nabijheid.
- Spreken over hedendaagse literatuur is spreken over een tijd en fenomeen waar we zelf deel van uitmaken. De vraag is of we afstand van een studieobject kunnen nemen als er geen afstand in de tijd is.

Those who are truly contemporary, who truly belong to their time, are those who neither perfectly coincide with it nor adjust themselves to its demands. They are thus in this sense irrelevant [*inattuale*]. But precisely through this disconnection and this anachronism, they are more capable than others of perceiving and grasping their own time.

(Agamben 2009: 40)

36

Conclusies

- introductie concepten: literair veld, isotopie, habitus, postmodernisme en laatpostmodernisme
- kennismaking met hedendaagse literatuur: nieuwe generatie dichters, Caraïbisch-Nederlandse literatuur
- het hedendaagse als onvermijdelijk historisch en tegelijk nog niet historiseerbaar
- NB heuristiek: DBNL en Literom

Volgende week

- H. Claus, *Omtrent Deedee* (1963)
- Opdracht:
 - lectuur roman
 - vraag:

In *Omtrent Deedee* voert Claus een cast personages ten tonele. Maar wie zijn de eigenlijke hoofdpersonages van deze roman? Sommige personages komen meer aan het woord dan andere; sommige personages fungeren vaker als waarnemende filter (zgn. focalisator) dan andere. Als je let op die aspecten (wie spreekt?, wie neemt waar?, over wie wordt gesproken?, wie wordt waargenomen?), op welke personages vestigt de roman dan onze aandacht en op welke momenten?

39

Literatuur

Hafid Bouazza, *Paravion* (2003)
 Fikry El Azzouzi, *Drarrie in de nacht* (2014)
 Maarten van der Graaff, *Vluchtautogedichten* (2013)
 Lieke Marsman, *Wat ik mijzelf graag voorhoud* (2010)
 Ilja Leonard Pfeijffer, *La Superba* (2013)
 Marieke Lucas Rijneveld, *Kalfsvlies* (2015)
 Astrid Roemer, *Over de gekte van een vrouw. Een fragmentarische biografie* (1982)
 Bert Schierbeek, *Ezel mijn bewoner* (1963)
 Tommy Wieringa, *Dit zijn de namen* (2014)

40

Bronnen

- Agamben, G. (2009). *What Is an Apparatus and Other Essays*. Stanford: Stanford University Press.
- Dera, J., S. Posman & K. van der Starre (red.) (2016). *Dichters van het nieuwe millennium*. Nijmegen: Vantilt.
- Dera, J. & C. De Strycker (red.) (2018). *Bundels van het nieuwe millennium*. Nijmegen: Vantilt.
- Dorleijn, G. & C. van Rees (red.) (2006). *De productie van literatuur. Het Nederlandse literaire veld 1800-2000*. Nijmegen: Vantilt.
- Fabias, R. (2018). *Habitus*. Amsterdam/Antwerpen: De Arbeiderspers.
- Van Kempen, M. (2019). "De teruggekeerde migrant is de volwassene is". De nieuwe generatie in de Nederlands-Caraïbische literatuur'. *Ons Erfdeel* 62 (39), 54-68.

41

Algemene afspraken

- afwisseling online / in auditorium: nieuwe lijst volgt
- benadering van het vak & lesgevers
- inhoud: zie overzicht
- aandachtshygiëne & lesverloop
- lesmateriaal & lectuurlijst: notities, Ufora, boekhandel
- opdrachten: toelichting in videoclip
- heuristiek: verwerkt in lessen + afzonderlijke test
- evaluatie: 80% examen; 20% opdrachten
- Volg je 'Overzicht Nederlandse Literatuur I', dan ben je ook op de Ufora-pagina van 'Nederlandse Letterkunde I' aangemeld, waar je alle materiaal vindt.

42